

תל אביב

בעולם, באומה, בתנועה ובארץ

שנתון "צבר"

לדברי ספרות, עיון וסקירה

תל-אביב, תש"ז

לא נצא חובת האמת והצדק, אם אין אנו משלבים מפעל התנ"ך והספרים הגנוזים וההיצונים בכלל פעלו של כהנא. והוא — תפיסת תרבות ישראל וספרותו במשך כל הדורות, מראשית הימים ועד עתה, כחטיבה אחידה ושלמה אחת, וכשרשרת זהב אחת שכל חוליותיה קשורות זו בזו. הרבה פנים וגילויים לתרבות ישראל וספרותו, אם בארצו ואם בתפוצות הגולה הרבות, אולם בכולם שזורים חלקי עיקר ומהות מחניתיה הפנימיות של היהדות על כל תקופותיה ושלשלות דורותיה. מתוך כך ניתן להבין עיסוקו בחסידות, בהוציאו אנתולוגיה ממיטב ספרותה בצירוף מבואות, בהיסטוריה העברית, בתתו לקורא העברי ילקוט „ספרות ההיסטוריה הישראלית“ (בשני כרכים) בו הודגמה ההיסטוריוגרפיה העברית במשך הדורות וכן הוצאותיו לנסיעות דוד הראובני, האבטוביוגרפיה של אריה די מודינה („חיי יהודה“), סיפורי המעשיות של ר"ן מברצלוב ותרגומי שקספיר (לי. ע. ס. (ז'לקינדסון)). הוא ביקש להוציא גם אנתולוגיה מקיפה ביותר שתשקף את תרבות הדורות על כל גילוייה, אולם לא זכה, כשם שלא זכה לסיים את מפעל התנ"ך.

בספרות המדעית העברית שמורה לו לר' אברהם כהנא פינה נכבדה ביותר.

חיים קשתן

אריה סמיאטיצקי

לכאורה היה רק עורכה של הוצאת „אמנות“ מאז היותה; אך תואר זה, שבו הוסמך המנוח, פירושו למעשה: הנותן הגדול של הספרות המשובחת והמנופה, כעברית ככללית, לתנועת התחיה שלנו וביותר לבניהנעורים שלה. ולא היה נפאי כמותו בספרותנו החדשה. עוד ביאליק, בתקופתו האודיסאית, הכיר בכך ותבע ממנו לתת. היה זה לאחר הופעת אחד מביכורי תרגומיו באודיסה. ביאליק, משהגיע התרגום לידי ומשעיין בו, נדהם לעושר הרב ולטעם המשובח של העברית הסמיאטיצקאית. בפגשו אותו, הצעיר המתחיל, ברחובה של אודיסה. אמר לו מעין זה:

— בן־אדם! אם „עברי“ כזה לך, מה לך שותק? גולן!

— וכי מה אצק — השיב סמיאטיצקי, אותה תשובה האפיינית

כל־כך לאלמוניותו היחידה במינה ולהליכתו בצל בכל דרך־חיו.

ושכחוהו. שכחוהו גם יונק־תנובתו, כל האלפים והרבבות שהוא נתן להם את הספר העברי הטוב, המהמלמד, המהנה והמועיל.

שפר עלי חלקי זכיתי להיות מקורב אליו במקצת במחצית השנה האחרונה לחייו, אף זכיתי לשמוע שיחות קודש וחולין שלו מדי יום

ביומו, בלוותי אותו לביתו. כמה היה מלא בעבריותו, באמיתו, בהומור שלו, באהבתו הרבה לכל הנברא בצלם, וביותר לילדים. הה, מה אהב ילדים! קרוב לודאי שאת כל היפה והטוב שנתן במיטב־הלבוש לספרותנו — לשם הילדים ומאהבתו הרבה אותם עשה זאת.

ואירע ונתגלגלה שיחה בינינו על עברו — והוא הן הבליע את עצמו, את אישיותו כולה, כפרט בלתי־נחשב, בשדה גדול זה של התרבות והספרות העברית; וגילגלנו לבסוף בתרגום אחד שלו שנתפרסם בשעתו בקובץ „משואות“, שהופיע באודיסה העברית בהוצאת „אמנות“ של א.ז. כוונתי ל„מגילת נמרוד“ לאנ־סקי, שנתפרסמה אז כמתורגמת על ידי א.ס.; כל הרוצה לקרוא וליהנות ממגילה תנ״כית חדשה, על לשונה המקראית הקלסית הנפלאה — ילך אצל „מגילת נמרוד“ וימצא את מלוא סיפוקו. כסבור יהיה כי עמלו ויגעו החוקרים וגילו עוד מטמון מהגניזה של תקופת התנ״ך — — — ראיתי כי נפשו יוצאת לראות יצירת־מופת זאת מוצאת לאור בתדפיס מיוחד ובהוצאה חדישה. ידוע לי כי דובר על כך ואף תוכנו תכניות לביצוע המפעל, אך הדבר לא הוגשם עד כה. הייתי בין הנוכחים ליד ערש מותו, ובשם הרגעים האחרונים שלו, בשם האוצר הגדול שצירף לספרות העברית, הריני שואל:

האומנם לא יזכה „מצחצח הנעלים“ (כך כינה את עצמו על שירותו לספרותנו) הגדול שלנו לזוג־נעלים אחד, מצחצח בידי המפוארות?

תוצא לאור — לפחות — „מגילת נמרוד“, כשי דל של העם לאחד מבוני תרבותו הגדולים.

מנחם גנסיין

ברוך צ'מרינסקי (נר לנשמתו)

„יצירת השחקן חיה כשהוא משחק והיא מתה כשהשחקן מפסיק לשחק“. זהו גורלו של שחקן, ששונה הוא מגורלו של הצייר או הסופר, שיצירותיהם מוסיפות לחיות על הבד והנייר. אולם יתרון לשחקן שליצירתו צורות שונות. מדי פעם כשהוא משחק את התפקיד הוא יוצר אותו אחרת מאשר יצר אתמול, ולמחר תהיה יצירתו שונה מזו של אתמול. משום שבכל יום הוא נתון להלך־רוח של אותו יום ולחוויות אחרות שלא היו לו אתמול. חדשות לבקרים. זהו גורלו של השחקן. כל זמן שהוא חי הוא יוצר, וברגע שהוא מת — אין התיאטרון מתחשב עמו; הוא, התיאטרון, דורש המשכת עבודה. אחד בעדר? — נא להעמיד אחר במקומו ובלבד שלא להפסיק את